

स्वभावादेवक्षीरदधिन्यायेनसर्वोत्तकृष्यादिर्यत्नःप्रज्ञाकौशलंचानर्थकस्यादित्याह कृष्यादीत्यादिना ॥ ७ ॥ गदानांरोगाणां अगदस्यऔषधस्य अनुष्ठिताःप्रयोजिताः ॥ ८ ॥ तुल्यलक्षणाःप्रज्ञाधिकादेश्वर्याधिक्यभाजः ॥ ९ ॥ भूतानांपरंरूपंचिदात्माअवरंमायातदुभयंज्ञानेनधीवृत्त्यैवबाध्याबाध्यरूपयाउपलभ्यतेज्ञायते विषयाधीवृत्त्या परागतिलयस्थानं ॥ १० ॥ एवंधीमयौसृष्टिप्रलयवृत्तव्यावहारिकौतावाहविद्वत्प्रशंसार्थं भूतानामिति जरायुजंमनुष्यपश्यादि अंडजंपक्षिस्पृष्टादि उद्भिजंतुणवनस्पत्यादि स्वेदजंयूकालिक्षादि ॥ ११ ॥ यतयस्मात्विशेष्यविशेषकृत्वायाचेष्टासाविशिष्येतविशिष्टंकु

कृष्यादीनीहकर्माणिसस्यसंहरणानिच ॥ प्रज्ञावद्विःप्रक्रमानियानासनगृहाणिच ॥ ७ ॥ आक्रीडानांगृहाणांचगदानामगदस्यच ॥ प्रज्ञावंतःप्रयोक्तारो ज्ञानवद्विरनुष्ठिताः ॥ ८ ॥ प्रज्ञासंयोजयत्यर्थैःप्रज्ञाश्रेयोधिगच्छति ॥ राजानोभुंजतेराज्यंप्रज्ञयातुल्यलक्षणाः ॥ ९ ॥ परावरंतुभूतानांज्ञानेनैवोपलभ्यते ॥ विषयातातस्तृष्टानांविधैवेहपरागतिः ॥ १० ॥ भूतानांजन्मसर्वेषांविधानांचतुर्विधं ॥ जरायुजांडजोद्भिज्जस्वेदजंचोपलक्षयेत् ॥ ११ ॥ स्यावरेभ्योविशिष्टानिजंगमान्युपधारयेत् ॥ उपपन्नंहियच्चेष्टाविशिष्येतविशेष्यया ॥ १२ ॥ आहुर्वैबहुपादानिजंगमानिद्वयानिद्विपादानिबहून्यपि ॥ १३ ॥ द्विपदानिद्वयान्याहुःपार्थिवानिविशिष्टानितानिद्वयानिभुंजते ॥ १४ ॥ पार्थिवानिद्वयान्याहुर्मध्यमान्युत्तमानितु ॥ मध्यमानिविशिष्टानिजातिधर्मोपधारणात् ॥ १५ ॥ मध्यमानिद्वयान्याहुर्मज्जानीतराणिच ॥ धर्मज्ञानिविशिष्टानिकार्योपधारणात् ॥ १६ ॥ धर्मज्ञानिद्वयान्याहुर्वैदज्ञानीतराणिच ॥ वेदज्ञानिविशिष्टानिवेदोक्त्येषुप्रतिष्ठितः ॥ १७ ॥ वेदज्ञानिद्वयान्याहुःप्रवक्तृणीतराणिच ॥ प्रवक्तृणिविशिष्टानिसर्वधर्मोपधारणात् ॥ १८ ॥ विज्ञायंतेहियैर्वेदाःसधर्माःसक्रियाफलाः ॥ सधर्मानिखिलावेदाःप्रवक्तृभ्योविनिःसृताः ॥ १९ ॥ प्रवक्तृणिद्वयान्याहुःआत्मज्ञानीतराणिच ॥ आत्मज्ञानिविशिष्टानिजन्माजन्मोपधारणात् ॥ २० ॥ धर्मद्वयंहियोवेदससर्वज्ञःससर्ववित् ॥ सत्यागीसत्यसंकल्पःसत्यःशुचिरथेश्वरः ॥ २१ ॥ ब्रह्मज्ञानप्रतिष्ठितंतेदेवानास्त्राक्षरंविदुः ॥ शब्दब्रह्मणिनिष्णातंपरेचक्रतनिश्चयं ॥ २२ ॥ अंतस्थंचबहिष्ठंचसाधियज्ञाधिदैवतं ॥ ज्ञानान्विताहिपश्यंतितेदेवास्माततेद्विजाः ॥ २३ ॥

र्यात् वक्षादीनांपूर्वोक्तरीत्यादर्शनादिमत्त्वेपिप्रत्यक्षेणदर्शनादिमंतोजंगमास्ततःश्रेष्ठादित्यर्थः ॥ १२ ॥ १३ ॥ पार्थिवानिपृथिवीचराणिमानुषाणि इतराणिस्वेचराणि ॥ १४ ॥ १५ ॥ उत्तमानिनिर्णेतुं मध्यमेमेवेवांतरातरतम्यमाह मध्यमानीत्यादिनाआत्मज्ञानिविशिष्टानीत्यनेन ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ धर्मद्वयंप्रवृत्तिनिवृत्तिरूपं ॥ २१ ॥ तत्रापिब्रह्मज्ञानेप्रतिष्ठासमाप्तिर्यस्यननुप्रवृत्तिधर्मो शब्दब्रह्मणिवेदशास्त्रे ॥ २२ ॥ अंतस्थंपरचित्तस्थं बहिष्ठंव्यवहितादि तेज्ञानान्विताः द्विजाःदेवाश्च अन्येनाग्राक्षणाअसुराश्चेत्यर्थः ॥ २३ ॥